כט: ראוהו בית דין פרק שלישי ראש השנה

ברכת הלחם. דמצה וברכת היין דקידוש מנעיא ליה דוקא מהו כיון [ד]דלא הנאותן הן:

הדרן עלך ראוהו בית דין

אבל לא במדינה. לא בירושלים ולא בגבולים כדפירש בקונטרס והא דקתני כל עיר שרואה ושומעת תוקעין הא היינו לאחר חורבן שמיקן רבן יוחנן בן זכאי וא"ת ומ"ש מלולב שהיה ניטל אפילו בגבולין בזמן שבהמ"ק קיים כדמשמע בלולב (הגזל) [וערבה] (סוכה ל' מג. ושם) שהיו מוליכין לולביהן לבהכ"נ וי"ל דשאני לולב שאינו אלא טלטול בעלמא הואיל ואשתרי במקדש לא המתירו במדינה אבל תקיעת שופר מעשה מצוה ומיהו קשיא דלאחר חורבן הבית הקילו טפי בשופר מבלולב שמיקן רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש ב"ד אבל לולב לא אשתרי כדמשמע התם דמוקי לה בהיא דמוליכין לולביהן בזמן בית המקדש ובגבולין משמע דבזמן שאין בית המקדש קיים לא הותר בשום מקום וי"ל דשופר שהוא להעלות זכרוניהם של ישראל לאביהן שבשמים לא לו לבטל לגמרי וכיון דתקון בחד ב"ד תקון בכל מקום שיש ב"ד אע"פ שבזמן הבית לא היה אלא במקדש דוקא ועוד י"ל דבדין הוא דלולב יהיה דוחה בגבולין יותר משופר שבגלות השנה לא היה ידוע קביעות החדש אלא בירושלים אבל יום ראשון דלולב היה ידוע בגבולין:

הא לאו מלאכה היא דאצטריך בו'. קשיא אדרבה מי מלאכה לא איצטריך קרא דהא [ו]מכל מלאכה לא תעשו נפקא ומשום דלאו מלאכה היא איצטריך קרא ומראה לי דאי לאו מלאכה היא הא פשיטא דליכא למיסרה אבל אי מלאכה היא איצטריך קרא סלקא דעתך אמינא אשתרי משום דכתיב יום תרועה יהיה לכם ואפילו בשבת ולהכי איצטריך קרא למיסרה ויום תרועה מוקי לה בחול: **כל מלאכת** עבודה לא תעשו. [ז]י"ע כתיב והוה מצי לאתויי [ח]כל מלאכה לא תעשו דלף כיום שבת לא איתסר אע"ג דלא כתיב ביה עבודה [ט]: **רדיית** הפת. פירש רבינו חננאל רדייה דהכא לאחר אפייה ושרי לכתחילה ורדייה דרש מסכת שבת (דף ג:) דהתירו לו לרדות קודם שיבא לידי אפייה דאיסור בקילה אי לא התירו דמשמע דאסור מדרבנן כרודה הפת בעוד שהיא עיסה דהוא כעין לש שמרכבו כשרודהו בידו וכתנם דמק דהך דהכא נמי לא שריא אלא מדאוריתא כדמוכח בפרק כל כתבי (שבת דף קח:) גבי מציל פת מן התנור שמציל מזון שלשה סעודות דקאמר כשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא בסכין וכן תקיעת שופר אסור מדרבנן כדמוכח בפ' כפוי הדם (חולין דף פד:) דקאמרינן תקיעת שופר בגבולין תוכיח שספיקה דוחה יו"ט ואין ודאה דוחה שבת ואפילו הכי לא היו אוסרין אי לאו משום דרכה שמא יענדינו [י]: **שמא** יטלנו ויעבירנו ארבע אמות. הא דלא נקט שמא יוציאנו מרשות היחיד לרשות הרבים פי' בקונט' בסוכה (דף מג.) משום דלא פסיקא דאם הגביהו על מנת להניעו ונמלך והוציאו פטור וקשיא דגבי העברת ד' אמות נמי לא מיחייב אלא מ"ב הגביהו על מנת להעבירו ד' אמות ונראה דמרשות היחיד לר"ה אית ליה הכירא וליכא למיגזר אבל ברשות הרבים זימנין דלאו אדעתיה ומעביר ארבע אמות: [ויעיין תוספות מגילה ד: ותוס' סוכה מג. ותוספות ביצה יח.]: **וביצה**

ברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש היום מהו כיון דחובה הוא מפיק או דלמא ברכה לאו חובה היא ת"ש [א]דאמר רב אשי כי הוינן בי רב פפי הוה מקדש לן וכי הוה אתי אריסיה מדברא הוה מקדש להו ת"ר [ב]לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמהם [ג]אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו כדי לחנכן במצות ובהלל [ד]ובמגילה אף על פי שיצא מוציא:

הדרן עלך ראוהו בית דין

יום טוב [ה]של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה משחרב בהמ"ק התקין רבן יוחנן בן זכאי [ו]שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא ביבנה בלבד אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה [ז]שכל עיר שהיא רואה ושומעת וקרובה ויכולה לבוא תוקעין וביבנה לא היו תוקעין אלא בב"ד בלבד: **גמ'** מנה"מ אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא כתוב אחד אומר [ח]שבתון זכרון תרועה וכתוב אחד אומר [ט]יום תרועה יהיה לכם לא קשיא כאן [י]ביו"ט שחל להיות בשבת כאן ביום טוב שחל להיות בחול אמר רבא אי מדאורייתא היא במקדש היכי תקעינן ועוד [יא] הא לאו מלאכה היא דאצטריך קרא למעוטי דתנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו יצתה [יב]תקיעת שופר [יג]ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה אלא אמר רבא מדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה כדרבה דאמר רבה [יד]הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר גזרה [טו]שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירנו ד' אמות ברה"ר והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דמגילה: משחרב בהמ"ק התקין רבי יוחנן בן זכאי כו': תנו רבנן פעם אחת חל ראש השנה להיות בשבת [טז][והיו כל הערים מתכנסין] אמר להם רבן יוחנן בן זכאי לבני בתירה נתקע אמרו לו נדון אמר להם נתקע ואחר כך נדון לאחר שתקעו אמרו לו נדון אמר להם כבר נשמעה קרן ביבנה ואין משיבין לאחר מעשה: אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא ביבנה בלבד אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו ב"ד: אמרו לו היינו ת"ק איכא ביניהו בי דינא דאקראי: אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו ב"ד: אמר רב הונא ועם

ברכת הלאם. של אכילת מצה שמברכין [ד](לפני) המוציא: **וברכת היין.** שמברכין לפני קידוש: **מהו.** על אכילת מצה ומקדש ישראל לא מיבעי לך דחובה מיהו ומפיק אלא ברכת המוציא וברכת היין מיבעיא לן שאין באות אלא לפי שהמברך צריך שיטעום ואי אפשר ליהנות אלא ברכה אי נמי לא עשים אי"ה אי אפשר דלא יהיב ליה למד מיניהו למטעם ובעי ברכה מאי: **כיון דחובה היא.** אכילת מצה חובה עליו וכן קידוש היום חובה עליו ואי אפשר שלא בהנאה והנאה אי אפשר בלא ברכה נמצאת המצוה תלויה בברכת הנאה ומפיק: **או דלמא.** ברכת ההנאה לאו חובה למצוה אתיא שאף בכל ההניות היא נוהגת: **לא יפרוס.** ברכת המוציא כדאמרינן לעיל שאינה חובה עליהם לא יאכלו ולא יברכו:

הדרן עלך ראוהו בית דין

יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין. בגמרא מפרש לה: **אבל לא במדינה.** לא בירושלים ולא בגבולין: **אלא ביבנה.** שהיתה שם סנהדרי גדולה בימיו וכן בכל מקום שנלמה סנהדרין אבל לא בבית דין של עשרים ושלשה: **ועוד זאת היתה ירושלים.** בעודה בבנינה יתירה בתקיעת שבת על יבנה: **שכל עיר שרואה.** את ירושלים: **ושומעת ויכולה לבא בו.** מפרש בגמרא (ג.) מאי תנא דקאמר ועוד: **גמ' וזכרון תרועה.** ולא תרועה ממש אלא מקרלות של תרועה יאמרו: **מלאכה היא.** בתמיה: **גזירה שמא יטלנו וכו'.** ובמקדש לא גזור דאין איסור שבות דרבנן במקדש: **[כ]והיו כל הערים.** שסביבות יבנה: **מתכנסים.** לשם לשמוע תקיעה משלומי בית דין לפי שהיו רגילין כן בירושלים: **בני בתירה.** גדולי הדור היו: **נדון.** אם יש לגזור אף במקום בית דין שמא יטלנו: **ואין משיבין לאחר מעשה.** גגאי הוא שנוהגין לעז טועים על עצמיהו: **בית דין דאקראי.** לתנא קמא תקעינן ותנא דאמרו לו סבר אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין קבוע דומיא דיבנה: ועם

ברכת הלאם. של אכילת מצה שמברכין [ד](לפני) המוציא: **וברכת היין.** שמברכין לפני קידוש: **מהו.** על אכילת מצה ומקדש ישראל לא מיבעי לך דחובה מיהו ומפיק אלא ברכת המוציא וברכת היין מיבעיא לן שאין באות אלא לפי שהמברך צריך שיטעום ואי אפשר ליהנות אלא ברכה אי נמי לא עשים אי"ה אי אפשר דלא יהיב ליה למד מיניהו למטעם ובעי ברכה מאי: **כיון דחובה היא.** אכילת מצה חובה עליו וכן קידוש היום חובה עליו ואי אפשר שלא בהנאה והנאה אי אפשר בלא ברכה נמצאת המצוה תלויה בברכת הנאה ומפיק: **או דלמא.** ברכת ההנאה לאו חובה למצוה אתיא שאף בכל ההניות היא נוהגת: **לא יפרוס.** ברכת המוציא כדאמרינן לעיל שאינה חובה עליהם לא יאכלו ולא יברכו:

הדרן עלך ראוהו בית דין

יום טוב [ה]של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה משחרב בהמ"ק התקין רבן יוחנן בן זכאי [ו]שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא ביבנה בלבד אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה [ז]שכל עיר שהיא רואה ושומעת וקרובה ויכולה לבוא תוקעין וביבנה לא היו תוקעין אלא בב"ד בלבד: **גמ'** מנה"מ אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא כתוב אחד אומר [ח]שבתון זכרון תרועה וכתוב אחד אומר [ט]יום תרועה יהיה לכם לא קשיא כאן [י]ביו"ט שחל להיות בשבת כאן ביום טוב שחל להיות בחול אמר רבא אי מדאורייתא היא במקדש היכי תקעינן ועוד [יא] הא לאו מלאכה היא דאצטריך קרא למעוטי דתנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו יצתה [יב]תקיעת שופר [יג]ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה אלא אמר רבא מדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה כדרבה דאמר רבה [יד]הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר גזרה [טו]שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירנו ד' אמות ברה"ר והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דמגילה: משחרב בהמ"ק התקין רבי יוחנן בן זכאי כו': תנו רבנן פעם אחת חל ראש השנה להיות בשבת [טז][והיו כל הערים מתכנסין] אמר להם רבן יוחנן בן זכאי לבני בתירה נתקע אמרו לו נדון אמר להם נתקע ואחר כך נדון לאחר שתקעו אמרו לו נדון אמר להם כבר נשמעה קרן ביבנה ואין משיבין לאחר מעשה: אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא ביבנה בלבד אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו ב"ד: אמרו לו היינו ת"ק איכא ביניהו בי דינא דאקראי: אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו ב"ד: אמר רב הונא ועם

עין משפט נר מצוה

נז א ב מיי' פ"ח מהל' ברכות הלכה י סמג עשין מ טור ש"ע ס"ח סי' קפז סעיף כ וסי' רעג סעיף ד ומיומן תפד סעיף ח:

נח ג טוש"ע שם סי קפז סעיף יט:

נט ד טוש"ע שם סי תרנב סעיף ג:

א ה מיי' פ"ג מהלכות שופר הלכה ו סמג עשין מה טור ש"ע ס"ח סימן תקפח סעיף כ:

ב ו ז מיי' שם הלכה ח והלכה ט:

ח טוש"ע ס"ח סימן תקפח סעיף יז:

ג ט מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה ח:

ד י מיי' פ"ג מהלכות שופר הלכה ו:

רבינו חננאל

בעי רחבא ברכת הלחם של מצה שצריך לברך המוציא ועל אכילת מצה, וברכת היין של קדוש היום שצריך לברך ברכת היין וברכת קדוש היום מהו. מי אמרינן כיון דחובה היא מפיק או דלמא ברכה לאו חובה היא. ופשטי' לה מיהא דאמר רב אשי כי הוינן בי רב פפי הוה מקדש לן, וכי הוה אתי אריסיה מדברא הוה מקדש להו, שמעינן מינה שאע"פ שיצא מוציא וה"ה לברכת הלחם של מצה. ת"ר לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אא"כ אוכל עמהן אבל פורס לבניו ולבני ביתו כדי לחנכן במצות. בהלל ובמגילה אע"פ שיצא מוציא פשוטה היא.

הדרן עלך ראוהו בית דין

יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי בכל". איקמה רבא דמדאורייתא אפילו בגבולין שרי למתקע ביום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, [מ]דהא דתנא דבי ר' ישמעאל כל מלאכת עבודה לא תעשו, יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה, ומפני מה אסורה גזירה שמא ישלנה מי שאינו בקי וילך אצל בקי ללמוד ויעביר השופר ארבע אמות ברשות הרבים. והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דמגילה. תנו רבנן פעם אחת שחל ראש השנה להיות בשבת. אמר רבן יוחנן בן זכי לבני בתירה נתקע, אמרו ליה נדון, אמר להו נתקע ואחר כך נדון. לאחר שתקעו אמרו לו נדון, אמר להו כבר נשמעה קרן ביבנה ואין משיבין אחר מעשה. **בתרי'.** אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין. גם התנא קמא כך אמר התקין "בן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. ופריקנן איבא ביניידו בי דינא דאקראי. בלומר מקום שאין שם חכמים קבועין לבית דין. עכשיו נזדמן לחכמי בית דין. וכאן שם עוברי דרך. תנא קמא סבר אין תוקעין. ותנא דאמרו לו סבר תוקעין. דגרסינן בגמרא דהמוכר פירות לחבירו ולא צימחו כל תנא בתרא לטפויי מלתא אתי. לפיכך אמרנו כי התנא דאמרו לו דהוא תנא בתרא אית ליה בי דינא דאקראי. כל מקום שיש בו בית דין. אמר רב הונא

מסורת הש"ס

א) שבת קח: קלא:. **ב)** [ספסרים סט. ביצה יח:] סוכה מב: מגילה ד:. **ג)** ס"א, **ד)** [ל"ל לפניהן], **ה)** נ"א דלהנאתן, **ו)** [אולי ל"ל לא תעשה כל מלאכה שמות כו]. **ז)** [וע' תוס' שבת קח: ד"ה והנאה], **ח)** [וע' תוס' שבת נ: ד"ה המירו וכו' וכו' בענין שרך רד ד].

תורה אור השלם

1. דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש:

ויקרא כג כד

2. ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם: במדבר כט א

הגהות הב"ח

(א) גב' מתקדם היכי מתקענן יעוד (הא לא) תא"מ וי"ב כפי' רש"י משמע דלא גרסינן לה אלא ה"ג ועוד מלאכה היא פי' מתמיה: **(ב)** רש"י ד"ה מי"ה אמא מי' מתקדם הס"ד ואח"כ ל"ל ד"ה כגי כתיבה מי' וד"ה מדין וכו' אמא ישלנו הס"ד ואח"כ מס"ד כבר נשמעה קרן ביבנה שהיו כל הערים שסביבות יבנה מתכנסים לשם מי' מיירשים הס"ד ואח"כ מס"ד ואין משיבין:

מוסף רש"י

אלא אם כן אוכל עמהם. שהרי הן יכולין לעשות, אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו. ואע"פ שהוא לא טעם אלא כגון שפיר דמי, ואע"פ שיברך עליה ברכת המוציא (ערובין מ:).

הדרן עלך ראוהו ב"ד התקין רבן יוחנן בן זכאי. מימי רבן יוחנן בן זכאי תרב הכית (בבות מ:). אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו ב"ד. בן דרכי התנאים בכל מקום דהכיא דפשיטא ליה תנא בראשה ואותו הסני כשבא להשמיענו שהוא שוה לו הוא שוה אחריו (סוכה כ:). הכל חייבין. ומתוך שהוא מחויב בדבר הוא בטול לגמרי ידי חובה (מגילה ד:). ויעבירנו ד' אמות ברה"ר. הוא הדין דמלי למימר ויוליא מרה"י לרה"ר, אלא שבריב מקומות ובענינים אחרינן ים לחיש להעברת ד"ה ואין לחוש להוצאה כגון הס היה מונח בכרמלית או בקרפף אי בגינה דאין בתן איסור הוצאה דאורייתא ים כאן איסור העברה ברה"ר אי הגביהו על מנת לעטלו ולא להוציאו ונמלך להוציאו פטור משום הוצאה אם לא עמד לפוש ביניתים כדאמרינן במסכת שבת (סוכה מג.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com